

ПРЕДГОВОР

Наша земља се пре 20-ак година два пута суочила са хиперинфлацијом и тада су у пракси примењивана два програма стабилизације којима је она елиминисана. Први програм донет је у децембру 1989. година под називом Програм економске реформе и мере за његову реализацију (у јавности познатији као »програм Анте Марковића«). Већ у јануару 1994. године у примени је други стабилизациони програм под називом Програм монетарне реконструкције и економског опоравка (познатији као »Аврамовићев програм«). Ови програми нису били само стабилизациони програми, у ужем смислу речи, него и више од тога. Они су били знатно шире конципирани и у себе су, поред стабилизационог програма, укључивали и програм суштинских економских реформи.

Неколико разлога је утицало на моју одлуку да читаоце подсетим на време од пре двадесетак година када се наша земља суочила са високом хиперинфлацијом.

Прво, управо сада када се очекују велика искушења са којима ће се српска привреда ускоро суочити, па и опасност од високе инфлације, добро је да се подсетимо на хиперинфлацију забележену, не тако давно, на овим просторима.

Друго, на проф. др Драгослава Аврамовића и његов тада доста добро урађен програм скоро да су сви заборавили у последњој деценији – ери процвата неолиберализма, а у исто време стално се глорификује много лошији неолиберални програм Анте Марковића.

Треће, неадекватне стручне оцене економских програма реформисања српске привреде које смо примењивали у нашој недавној историји довеле су до тога да поновимо исте грешке. Наиме, реформе Анте Марковића, као и реформе у Србији после 2000. године, заснивале су се на истим принципима. У основи реформи од пре две деценије био је *»Вашингтонском договору«* који се управо у то време појављивао и који ће, нешто касније, представљати основу програма реформи скоро свих постсоцијалистичких земаља, или привреда у транзицији, па и Србије. Ради се наиме о неолибералном програму радикалних економских реформи (разрађеном од стране ММФ-а, Светске банке и администрације САД – Министарства финансија и USAID-а) чији су основни елементи: стабилизација, либерализација и приватизација, а који у суштини представља кодификован програм економског неоколонијализма.

У широј јавности и данас преовладава уверење да је програм Анте Марковића био одличан економски програм који би нам брзо обезбедио «европски стандард» да није дошло до краха социјализма у светским размерама и распада земље. То за обичне грађане може да изгледа логично јер су плате само у првој години спровођења програма номинално учетворостручене (за толико су порасле када се изразе и у немачким маркама - ДМ) али и реално удвостручене (у првој години спровођења програма курс динара према ДМ био је непромењен, а цене су удвостручене). Прецењен курс динара краткорочно је поговодао грађанима (увозне робе је било у изобиљу, а плате су се из месеца у месец номинално и реално повећавале), док је у исто време привредна активност све више малаксавала (за само годину и по дана спровођења програма Анте Марковића, дошло је до пада индустријске производње од 25% и раста незапослености за 18%) што је неминовно водило економском краху. Убрзо је у земљи дошло до хаотичног стања и тадашњи реформатори су то одлично искористили за тврдњу да су њихове „генијалне“ реформе онемогућене у тренутку када само што нам нису обезбедиле дугорочно одржив толико обећавани „европски стандард“.

Међутим, проблем није толико у перцепцији обичних грађана, него у чињеници да и у нашој стручној јавности преовлађује сличан став, па смо после 2000. године поновили исту грешку. Будући да нисмо извукли праве поуке из реформи Анте Марковића, те смо остали у уверењу да су тадашње реформе које су нас приближавале „европском стандарду“ биле прекинуте „вишом силом“ – крахом социјализма и распадом СФРЈ, па смо почетком ове деценије поновили исту грешку и реформе темељили на истим принципима Вашингтонског договора. Уколико и садашњи „реформатори“ успеју да нас увере и да за овај економски колапс (на путу ка обећаваном „бољем животу“) нису криве њихове погрешне реформе, те да их је светска економска криза онемогућила у тренутку када нам је „бољи живот“ био на дохват руке, онда је за очекивати да у будућности по трећи пут „станемо на исте граб(у)ље“. И онда ће, бар на овом примеру, бити у праву они циници који за историју – учитељицу живота, кажу како нас историја учи да од ње нисмо ништа научили.

Београд, 07.03.2009.

Јован Б. Душанић
dusanic@gmail.com